

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

(бакалавра, магістра)

студентки Шадріна Валерії Вячеславівни

(ПІБ)

академічної групи 071-18-1

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Облік і аудит дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ
«Марінерус»)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Макурін А.А.	добре	
Рецензент	Нсжич К.А.	добре	
Нормоконтроль	Макурін А.А.	добре	

Дніпро

2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
міжнародних відносин і
аудиту

_____ Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

Студентки Шадріна В.В. академічної групи 071-19ск-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Облік і аудит дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ
«Марінерус»»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВ «МАРІНЕРУС» В УМОВАХ СУЧАСНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ	14.05.22
2	РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	22.05.22
3	РОЗДІЛ 3 АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	03.06.22

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Макурін А.А.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 20.04.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 12.06.2022 р.

Прийнято до виконання

_____ (підпис)

Шадріна В.В.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 55 стр., 4 рис., 16 табл., 32 джерела

ДЕБИТОРИ, РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ, ПІДЗВІТНІ ОСОБИ,
ОБОРОТНІ АКТИВИ, ПОКУПЦІ І ЗАМОВНИКИ

Предметом дослідження є облік дебіторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є організація обліку та аудиту дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ «Марінерус».

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних основ обліку дебіторської заборгованості, контролю за розрахунками установи, вивчення практики показників обліку та контролю в конкретній установі, закріплення і поглиблення знань, отриманих в процесі навчання, розробка шляхів удосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості.

У країнах з розвиненою економікою підприємства не залежать від своєчасного перерахунку грошових коштів покупцями. Вони мають змогу безпосередньо перетворювати грошові вимоги на гроші під заставу боргових вимог. А в українській практиці даний механізм управління дебіторською заборгованістю не налагоджено і доки це не буде зроблено, проблема неплатежів не буде вирішена. Актуальність теми дослідження визначається важливістю удосконалення організації розрахунків, у розв'язанні глобальних економічних проблем України, і необхідністю трансформації бухгалтерського обліку та аудиту розрахунків відповідно до економічних відносин ринкового спрямування

Джерелами інформації були офіційні матеріали законодавчого регулювання, річна фінансова і статистична звітність установи результати власних спостережень і досліджень. Таким чином в процесі аналізу дебіторської заборгованості одержанні результати можна впровадити в практичну діяльність підприємства і тим самим налагодити розрахунки з дебіторами в установі.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВ «МАРІНЕРУС» В УМОВАХ СУЧАСНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ	7
1.1 Характеристика діяльності підприємства ТОВ «Марінерус».....	7
1.2 Фінансовий аналіз діяльності підприємства.....	10
1.3 Нормативне забезпечення обліку дебіторської заборгованості.....	14
<i>Висновки до розділу 1</i>	19
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТОВ МАРІНЕРУС	20
2.1 Теоретичні засади обліку операцій з дебіторською заборгованістю підприємства.....	20
2.2 Відображення поточної дебіторської заборгованості в облікових регістрах та фінансовій звітності підприємства.....	24
2.3 Удосконалення ведення обліку дебіторської заборгованості.....	29
<i>Висновки до розділу 2</i>	32
РОЗДІЛ 3 АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТОВ «МАРІНЕРУС»	34
3.1 Мета, завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості.....	34
3.2 Методика аудиту дебіторської заборгованості.....	37
3.3 Удосконалення аудиту дебіторської заборгованості.....	44
<i>Висновки до розділу 3</i>	48
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку економіки бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління наявними ресурсами підприємства та джерелами їх формування з метою покращення результатів його діяльності. Вдале використання знань з теорії бухгалтерського обліку, контролю, аналізу діяльності суб'єктів господарювання з метою виявлення слабких місць у їх роботі і формування напрямків майбутнього покращення їх роботи є головною метою керівника, бухгалтера, фінансиста, менеджера. Чітка побудова бухгалтерського обліку підвищує роль його як основного засобу за додержанням режиму економічного і комерційного успіху підприємства.

В умовах приведення вітчизняної економічної системи у відповідність з міжнародними стандартами виникає багато проблем, які потребують швидкого та ефективного вирішення, адже від цього залежить функціонування економіки і комерційного успіху підприємств. У нашій державі процес формування сприятливих умов для господарських розрахунків стримується недосконалістю законодавчої бази, що проявляється у непристосованості до практичного застосування. Насамперед це стосується того, що вітчизняний виробник, який у відповідності з договором відвантажує продукцію споживачам, але при цьому не має жодних гарантій на своєчасне одержання грошей через невизначений правовий статус боргів.

Як наслідок з обороту вилучаються величезні грошові маси, що породжує дефіцит грошей, який паралізує діяльність підприємства. Значним недоліком у законодавстві є те, що воно не стимулює створення резерву сумнівних боргів, адже даний процес вимагає вилучення з обороту значних коштів, що могли б бути задіяні в інших сферах діяльності підприємства, а їх необхідно резервувати, однак при цьому вони не включаються до валових витрат у податковому обліку, що в свою чергу не впливає на зменшення податку на прибуток. Без створення резерву підприємства стають неадаптованими до кризових явищ, які можуть виникати в економіці, що є досить актуальним у сучасних умовах, адже в Україні спостерігається економічна криза – криза неплатежів, яка проявляється в тому, що підприємства не здійснюють своєчасно платежі одне одному за товари,

роботи, послуги. Цей процес супроводжується ростом дебіторської та кредиторської заборгованості між суб'єктами підприємницької діяльності.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку, аналізу і аудиту дебіторської заборгованості та розробка можливих пропозицій стосовно удосконалення.

Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні завдання:

- ознайомитись з теоретичними основами обліку дебіторської заборгованості;
- з'ясувати сутність дебіторської заборгованості;
- ознайомитись з особливостями нормативно-правового регулювання обліку і аудиту дебіторської заборгованості;
- розглянути сутність, завдання та методику проведення аналізу та аудиту дебіторської заборгованості;
- визначити фінансовий стан досліджуваного підприємства;
- практично дослідити стан організації обліку дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві;
- ознайомитись з організацією аудиту і аналізу розрахунків з дебіторами на підприємстві;
- запропонувати шляхи удосконалення організації обліку дебіторської заборгованості, системи внутрішнього контролю підприємства

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВ «МАРІНЕРУС» В УМОВАХ СУЧАСНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Характеристика діяльності підприємства ТОВ «Марінерус»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Марінерус» керується у своїй роботі Конституцією України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України «Про господарські товариства» та іншими законодавчими актами, а також Статутом [1].

Бухгалтерський облік в ТОВ «Марінерус» здійснюється відповідно до наказу про облікову політику. Наказ про облікову політику є одним із найважливіших регламентів роботи облікового підрозділу, оскільки в ньому розкривається методика формування облікової інформації, починаючи з первісного визначення до відображення у звітності та частково висвітлюється організація обліку на підприємстві. У таблиці 1.1 наведено основну інформацію про підприємство.

Таблиця 1.1

Основні відомості про суб'єкт господарювання ТОВ «Марінерус»

1	Повне найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю «Марінерус»
2	Адреса	49000, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, ПРОСПЕКТ ГАЗЕТИ "ПРАВДА", будинок 14 А
3	Статус юр. особи	Припинено діяльність
4	Код ЄДРПОУ	39521256
5	Дата реєстрації	13.05.2014
6	Уповноважено особа власник	Нежич Карина Ігорівна
7	Розмір статутного капіталу	50 000, 00 грн
8	Організаційно правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
9	Вид діяльності	Ресторанні послуги з доставки продуктів харчування

Джерело: сформовано самостійно

Підприємство знаходиться: контрагент ТОВ "МАРІНЕРУС" зареєстровано 13.05.2014 за юридичною адресою 49000, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, пр. Газети Правда, будинок 14. Керівником організації є Недич Карина Андріївна. Розмір статутного капіталу складає 50 000,00 грн. На момент останнього оновлення даних 30.03.2022.

Проаналізувавши наказ про облікову політику можна стверджувати, що він є недосконалим, оскільки багато моментів, щодо організації обліку в ньому не враховані. Основними з них є: відсутність графіку документообороту, не затверджено поріг суттєвості інформації, не наведено методи визнання доходів і витрат від різних видів діяльності, не роз'яснено застосування П(С)БО 17 «Податок на прибуток». Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється бухгалтерією, яку очолює головний бухгалтер. Права й обов'язки головного бухгалтера та всіх посадових осіб бухгалтерії визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», наказом про облікову політику на підприємстві та затвердженими посадовими інструкціями. В системі організації обліку на підприємстві не менш важливе місце займає організація облікового процесу, яку можна називати процедурою бухгалтерського обліку. Організація бухгалтерського обліку – це система впорядкованих дій зі створення системи бухгалтерського обліку, що включає складання облікових реєстрів і первинних носіїв облікової інформації, облікову політику підприємства, організацію облікового процесу. Суб'єктами організації бухгалтерського обліку виступають керівники підприємства – директор та головний бухгалтер, об'єктом – обліковий процес, праця виконавців, організаційне, інформаційне, технічне забезпечення обліку, тобто система бухгалтерського обліку [2]. На рисунку 1.1 наведено основні види діяльності ТОВ Марінерус

Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Марінерус» складається з трьох взаємопов'язаних етапів. На першому, методичному етапі організації бухгалтерського обліку, здійснюється вибір системи певних способів та прийомів, в основі яких лежать документування, інвентаризація, використання

синтетичних та аналітичних рахунків, застосування методу подвійного запису, бухгалтерський баланс та звітність.

Другий етап організації бухгалтерського обліку – технічний – це вибір форми обліку, що найбільше відповідає галузі та розміру даного підприємства. Він полягає:

- у виборі способу обробки облікових даних;
- розробці переліку і форм облікових регістрів; - встановленні порядку здійснення записів в регістрах і переносу даних в регістри.

Третій етап – це організація управління бухгалтерії. Він включає:

- встановлення найбільш економної і зручної системи обліку (облік централізований або децентралізований);
- визначення оптимальної структури облікового апарату (розподіл облікової праці за ділянками обліку);
- організація безпеки та захисту облікової інформації [3].

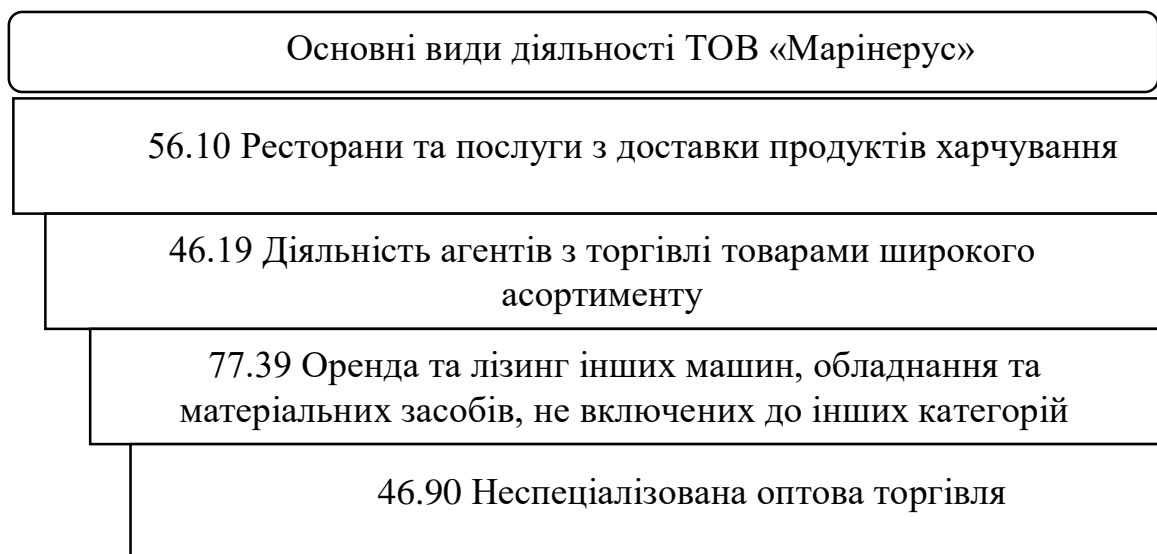

Рис. 1.1. Основні види діяльності досліджуваного підприємства

Джерело: узагальнено автором

Нормальна робота бухгалтерії та підприємства в цілому можлива тільки за умови, що необхідна інформація, будь-який документ можуть бути швидко знайдені. Жоден документ, що вимагає певних дій, не повинен залишитися без виконання.

Строки складання, надання та обробки первинних документів, їх перелік, час просування, посадових осіб відповідальних за складання документів, порядок передачі документів по інстанціях для обробки, термін обробки і проходження документів всередині облікового відділу і завершення всіх робіт за звітний період до складання бухгалтерського балансу та звітності регламентує графік документообороту. Відсутність графіку документообороту в ТОВ «Марінерус» є суттєвим недоліком в організації облікового процесу.

Інвентаризація активів і зобов'язань, під час якої перевіряються їх наявність, документальне підтвердження і стан та дається оцінка, визначається ефективність застосування окремих принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку і розробляються пропозиції щодо зміни окремих параметрів облікової політики на наступний звітний період (рік), проводиться перед складанням річної фінансової звітності підприємства у період з 15 листопада до 30 грудня та в період з 15 травня до 30 червня в обов'язковому порядку. Точний час і порядок її проведення, відповідальні особи визначаються керівником підприємства окремим письмовим розпорядженням (наказом).

У всіх інших випадках об'єкти й періодичність проведення інвентаризації визначаються керівником на підставі чинного законодавства у міру необхідності [4].

1.2 Фінансовий аналіз діяльності підприємства

Бухгалтер-економіст здійснює розробку бізнес-плану на кожний рік на основі аналізу господарської діяльності підприємства за попередній рік. Проводить обробку даних для складання звітів з праці, використання робочого часу, матеріально-технічних потреб, виконаних послуг, торгівлі, собівартості, підприємництва. Отже, бухгалтери даного підприємства здійснюють широку діяльність, що включає планування і прийняття рішень, контроль і звернення уваги керівництва до порушень, задоволення потреби споживачів у обліковій інформації. Для характеристики економічного стану та ефективності роботи підприємства нами було розраховано спеціальні показники, які наведено нижче у таблиці 1.2

Показники майнового стану підприємства

Назва показника	Роки			Відхилення	
	2018	2019	2020	Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,3244	0,3271	0,03343	0,0099	1,03
Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,0132	0,0169	0,0141	0,0009	1,07
Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,0020	0,0120	0,0101	0,0081	5,05

Наведені дані таблиці 1.2 показують, що в процесі використання основних засобів відбувається їх поступовий знос. За допомогою розрахунку коефіцієнту зносу ми бачимо, що середня зношеність основних засобів протягом років становить 32 % від первісної вартості основних засобів. При цьому частка оновлених та вибутих основних виробничих фондів має тенденцію до збільшення, темпи оновлення основних засобів перевищують темпи вибуття, що є досить позитивним елементом діяльності підприємства. Таким чином, протягом 2017-2020 рр. мало задовільний майновий стан, тому що перевищення коефіцієнту оновлення над коефіцієнтом вибуття, свідчить, що підприємство має достатню кількість основних засобів, необхідних для здійснення фінансово-господарської діяльності.

З огляду на те, що фінансовий аналіз може бути представлений самостійними розділами: фінансовий облік і звітність та фінанси і фінансовий менеджмент, він включає оцінку і аналіз фінансового стану та аналітичне забезпечення рішень інвестиційно-фінансового характеру «Звітність у всіх випадках розглядається як своєрідний міст між аналізом і обліком, причому саме перший є смислом іншого, бо поза аналізом немає обліку». Насамперед вимагає розгляду та обставина, що фінансовий аналіз здійснюється за двох підходів – зовнішнього та внутрішнього

Критерії фінансового аналізу за спрощеною звітністю

Критерії	Зовнішній аналіз	Внутрішній аналіз
Об'єкт дослідження	Підприємство загалом	Підприємство, його структурні підрозділи, напрями діяльності, види продукції
Мета	Оцінка фінансового стану (проблема вибору)	Зміцнення фінансового стану
Напрями	Аналіз діяльності	Аналіз діяльності
Вихідні дані	Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	Вся наявна інформація, що може сприяти вирішенню поставлених завдань
Методи	Стандартні	Врахування організаційної форми діяльності і галузевої приналежності
Показники	Фінансових ресурсів	Фінансових, виробничих, трудових ресурсів
Основні точки контролю	Порівняння з іншими підприємствами	Виявлення причинно-наслідкових зв'язків фінансового стану

Джерело: узагальнено автором на основі [5]

Найпоширенішою ознакою, за якою розрізняють внутрішній та зовнішній фінансовий аналіз є коло користувачів. Як видно з наведених вище нормативних матеріалів, фінансовий аналіз є обов'язковим для деяких організаційних форм діяльності (відкрите акціонерне товариство, підприємства спілки споживчих товариств) та окремих господарських ситуацій (банкрутство, приватизація). Окрім того, користувачами такого аналізу є ті споживачі, для яких складається фінансова звітність. Внутрішній фінансовий аналіз відзначається вимогливістю до початкової інформації. В більшості випадків для нього не достатньо інформації, що міститься в фінансових звітах, і виникає необхідність використовувати інші інформаційні дані. У таблиці 1.4 наведено показники оборотності.

Зведена таблиця коефіцієнтів оборотності

Показник	Значення показника		
	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності активів	1,863	1,204	0,443
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5,481	3,276	0,910
Коефіцієнт оборотності основних засобів	5,684	3,022	0,765
Коефіцієнт оборотності запасів	14,232	8,077	6,075
Рентабельність всього капіталу	3,0	1,5	-8,8
Рентабельність власного капіталу	8,8	3,1	-16,7
Чистий загальна рентабельність	1,7	1,7	-19,2

Таким чином, за всіма основними показниками оборотності активів підприємства було виявлено загальну зміну швидкості обороту і відповідне зростання періодів вчинення ними одного обороту, що є несприятливою тенденцією. Таким чином, стан розглянутого підприємства ТОВ «Марінерус» характеризується низькими значеннями показників фінансової стійкості і негативними значеннями рентабельності капіталу.

Таким чином, фінансовий аналіз є одночасно завершальним етапом вивчення діяльності підприємства, на якому дається узагальнена оцінка обґрунтованості обраної фінансової стратегії, після чого процес аналізу відновлюється разом з процесом відтворення. Існують умови, обов'язкові для успішного виконання завдань, що постають перед фінансовим аналізом. Оскільки фінансовий аналіз використовує значну частину інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку, першою такою умовою є розуміння притаманних обліковій інформації обмежень, а також знання облікових правил, що застосовувалися при формуванні інформації. Дана вимога стає все більш важливою в умовах багатоваріантності, ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог МСФО [6].

Без цього використання кількісних методів фінансового аналізу втрачає економічний смисл і набуває формального характеру. Відзначимо, що невдачі з використанням фінансових коефіцієнтів для цілей прийняття економічних рішень пояснюються значною мірою саме тим, що аналітики-початківці

залучають для аналізу непорівнянні з погляду методології бухгалтерського обліку дані і потім на їх основі роблять неадекватні висновки. Друга умова, що впливає з першої, - володіння методами фінансового аналізу. При цьому якісні судження при вирішенні фінансових питань важливі не менше, ніж кількісні результати.

До таких якісних суджень варто віднести, в першу чергу, загальну оцінку ситуації і проблем, що будуть визначати як використання тих або інших конкретних методів фінансового аналізу, так і інтерпретацію його результатів, ступінь необхідної точності яких також залежить від конкретної ситуації і цілей аналізу.

Для якісних суджень необхідна оцінка надійності наявної інформації, а також ступеня невизначеності і ризику. Третя умова - це наявність програми дій, пов'язаних з визначенням конкретних цілей виконання аналітичних робіт. Наприклад, підсумковий аналіз коефіцієнтів ліквідності за даними звітності, проведений з метою складання пояснювальної записки, буде відрізнятися від поглибленого аналізу платоспроможності, що має за мету прогнозування майбутніх грошових потоків.

Четверта умова визначається розумінням обмежень, властивих застосовуваним аналітичним інструментам та їх впливу на достовірність результатів фінансового аналізу. Так, ключовим моментом для процесу прийняття рішень про доцільність нових інвестицій є визначення вартості капіталу.

1.3 Нормативне забезпечення обліку дебіторської заборгованості

Методичні засади бухгалтерського обліку розрахунків з дебіторами визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (П(С)БО 10). Стандарт визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності підприємств незалежно від форм власності. На рисунку 2.1 наведено основні поняття.

Основні поняття за темою
Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.
Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.
Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.
Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.
Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошей, їх еквівалентів або інших активів.
Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.
Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості -- сума поточної заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів

Рис 2.1 Основні терміни за темою дослідження

Джерело: сформовано автором самостійно

Правові підвалини документального оформлення заборгованості дебіторів чітко регулюються законодавством України, постановами Кабінету Міністрів України, Національного Банку України, методичними рекомендаціями

Державної Фіскальної Служби та іншими нормативно-правовими актами. Так як дебіторська заборгованість є складовою частиною активів підприємства і відбивається на визначенні фінансового стану суб'єкта господарювання, то забезпечення управління нею є досить складним та важливим елементом.

Особливості відображення заборгованості дебіторів у фінансовій звітності можна представити таким чином.

У балансі дебіторська заборгованість відображається у складі необоротних активів:

- рядок 1040 Довгострокова дебіторська заборгованість;
- рядок 1125 Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- рядок 1130 За виданими авансами;
- рядок 1135 За розрахунками з бюджетом;
- рядок 1155 Інша поточна дебіторська заборгованість.

У статті «Інші операційні витрати» (рядок 2180) звіту про фінансові результати показуються відрахування на утворення резерву сумнівного боргу, а також суми безнадійної дебіторської заборгованості, списані з балансу згідно п.11 ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість».

У примітках до фінансової звітності інформація розкривається з такою деталізацією:

- за довгостроковою дебіторською заборгованістю – наводиться перелік боржників з вказанням сум;
- за заборгованістю пов'язаних сторін – наводиться перелік боржників з вказанням сум, виділяється внутрішньо групове сальдо боргу (для дочірніх та асоційованих підприємств);
- за іншою дебіторською заборгованістю – наводиться склад та суми;
- вказується метод визначення резерву сумнівних боргів;
- зазначається залишок резерву сумнівних боргів в розрізі кожної статті короткострокової дебіторської заборгованості, утворення та використання резерву сумнівного боргу за звітний період.

ПСБО 15 «Дохід» від 29.11.1999р. №290 регламентує умови визнання доходів від реалізації товарів, надання послуг. Зазначається, що дохід від реалізації не коригується на суму безнадійної заборгованості та резерву сумнівних боргів, вони визнаються затратами підприємства [15]. Методичні підвалини подання в обліку інформації щодо витрат суб'єкта господарювання визначено в П(С)БО 16 «Витрати» від 31.12.1999р. 28 №318 рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція від 30.11.1999р. №29 про його використання регламентують позначення та методика ведення рахунків з метою узагальнення інформації про фінансово-господарську діяльність підприємств методом подвійного запису [16]. План рахунків являє собою перелік рахунків та схем групування на них інформації щодо окремих фактів та об'єктів.

Облік розрахунків з дебіторами здійснюється на рахунках:

18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»,

34 «Короткострокові векселі одержані»,

36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»,

37 «Розрахунки з різними дебіторами»,

38 «Резерв сумнівних боргів».

Таблиця 1.5

Огляд нормативно – правової бази обліку дебіторської заборгованості

Нормативний документ	Короткий зміст	Використання в дипломній роботі
1	2	3
1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», від 16.07.99 р. № 996 – XIV [7].	Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Закон є основою для організації обліку будь яких напрямків діяльності підприємств, визначає реєстри та валюту бухгалтерського обліку і фінансової звітності	Використовується при написанні дипломної роботи з метою висвітлення методик фінансового та управлінського обліку, та відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 [8]	Кодифікований закон України, який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів	Використовується при написанні дипломної роботи з метою висвітлення методик відображення дебіторської заборгованості в облікових реєстрах та в фінансовій звітності.

Продовж.табл. 1.5

3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», від 30.11.99 р. № 291[9].	План є переліком рахунків і схем реєстрації і групування на них фактів фінансово - господарської діяльності підприємства у бухгалтерському обліку	Використовується для відображення в обліку господарських операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням дебіторської заборгованості.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бух. обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 30.11.99 р. № 291 [10].	Встановлює позначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку методом подвійного запису про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань.	Використовується для відображення в обліку господарських операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням дебіторської заборгованості.
5. Наказ № 356 «Про затвердження Методичних вказівок по використанню регістрів бухгалтерського обліку», від 29.12.2000 р. [11]	Методичні вказівки спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку інформації про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово - господарської діяльності підприємств	Використовується для відображення в облікових регістрах господарських операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням дебіторської заборгованості.
6. «Положення про ведення касових операцій в національній валюті і Україні», від 29.12.2017 р. № 148 [12].	Положення характеризує основні касові операції, первинну документацію по касовим операціям, порядок ведення касової книги, ліміт каси, порядок розрахунків з підзвітними особами.	Використовується для відображення в обліку господарських операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням дебіторської заборгованості.
7. Інструкція № 22 «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», від 21.01.2004 р. [13].	Характеризує порядок безготівкових розрахунків, їх види, обов'язкові реквізити.	Використовується для відображення в обліку господарських операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням дебіторської заборгованості.
8. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 від 24.05.1995 р. [14].	Положення встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку	Використовується для документального забезпечення в обліку господарських операцій.

Підприємство має право також розробити власні спеціалізовані первинні документи, але при дотриманні умов наявності в них обов'язкових реквізитів. Отже, проаналізувавши перелік нормативно-правових актів облікового забезпечення розрахунків з дебіторами, доречно зазначити, що вміння орієнтуватися посеред безлічі законодавчих документів, які подекуди бувають взаємно суперечливими. На цьому фоні спостерігається активний розвиток бізнес-проектів, покликаних систематизувати, аналізувати та доносити у більш зрозумілій формі постулати законодавців.

Висновки до розділу 1

1. Дебіторська заборгованість поряд із запасами виробництва займає значну частину в структурі активу балансу підприємства. Результативна організація системи розрахунків підприємства зі споживачами, замовниками та іншими дебіторами дає змогу підвищити платоспроможність суб'єкта господарювання, збільшити оборотність активів.

2. Проаналізувавши чинні національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та підходи науковців, доходимо висновку, що дебіторська заборгованість є сумою заборгованості дебіторів суб'єкту господарювання на певну дату, що виникла як наслідок наданих коштів, проданих товарів, інших активів, реалізованих послуг безпосередньо боржнику, та не є фінансовим активом, який має котирування на активному ринку.

3. При включенні до фінансової звітності дебіторську заборгованість класифікують за наступними ознаками:

- взаємозв'язки з нормальним операційним циклом;
- терміни погашення;
- своєчасність сплати дебітором заборгованості;
- об'єкти щодо виникнення дебіторських зобов'язань.

4. Правові підвалини документального оформлення заборгованості дебіторів чітко регулюються законодавством України, постановами Кабінету Міністрів України, Національного Банку України, методичними рекомендаціями Державної Фіскальної Служби та іншими нормативно-правовими актами.

Так як дебіторська заборгованість є складовою частиною активів підприємства і відбивається на визначенні фінансового стану суб'єкта господарювання, то забезпечення управління нею є досить складним та важливим елементом.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТОВ МАРІНЕРУС

2.1 Теоретичні засади обліку операцій з дебіторською заборгованістю підприємства

Незважаючи на значний вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємств, більшість суб'єктів господарювання є неспроможними ефективно управляти такою заборгованістю, що у свою чергу, спричиняє кризу не платежів. Саме тому сьогодні великого значення і особливої актуальності набувають питання розробки шляхів ефективного управління дебіторською заборгованістю. Політика управління дебіторською заборгованістю представляє собою частину загальної політики управління оборотними активами і збуту продукції (робіт, послуг) підприємства, направленої на розширення обсягу реалізації продукції і полягає в оптимізації загального розміру цієї заборгованості і забезпеченні своєчасного її інкасування.

Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи (реєстри). Облікові реєстри – це носії спеціального формату, призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого нагромадження, групування та узагальнення інформації з первинних документів, що прийняті до обліку [17].

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;

- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;

- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції. Облік операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням дебіторської заборгованості за товари здійснюється на підставі попередньо укладених договорів з покупцями та первинних документів, що засвідчують факт здійснення господарської операції. Основні первинні документи з виникнення та погашення дебіторської заборгованості наведено в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Первинні документи з виникнення та погашення
дебіторської заборгованості

№ з/п	Назва документа	Призначення документа
1	2	3
1.	Видаткова накладна	Списання товару продавцем та оприбуткування покупцем. Визначає вартість та кількість відвантаженої продукції за номенклатурою.
2.	Платіжне доручення	Розпорядження грошовими коштами на рахунку в банку.
3.	Прибутковий касовий ордер	Оформлення операцій з надходження готівки до каси підприємства.
4.	Видатковий касовий ордер	Оформлення операцій видачі готівки з каси підприємства.
5.	Товарно-транспортна накладна	Як супровідний документ для доставки вантажу, проведення розрахунків за виконані транспортні послуги, нарахування заробітної плати водію.
6.	Податкова накладна	Є підставою для нарахування суми податкового кредиту покупцем і суми податкового зобов'язання постачальником.
7.	Акт виконаних робіт	Підтверджує факт надання послуг постачальником.
8.	Рахунок-фактура	Випишується постачальником на ім'я покупця на кожен партію відвантаженої продукції, а також за виконані роботи і послуги.

Джерело: узагальнено автором [17]

Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного

обліку на перше число кожного місяця. Підприємство вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку. На рисунку 2.1 наведено формування політики підприємства з управління дебіторською заборгованістю

Рис 2.1 Управління дебіторською заборгованістю

Джерело: сформовано автором

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи. Копії первинних документів та регістрів бухгалтерського обліку можуть бути вилучені у підприємства лише за рішенням відповідних органів прийнятим у межах їх повноважень,

передбачених законами. Обов'язковим є складання реєстру документів, що вилучаються у порядку, встановленому законодавством.

Перед здійсненням поставок товарів ТОВ «Марінерус» укладає договір поставки товару з покупцем. За договором поставки постачальник зобов'язується передати у зумовлені строки покупцеві товар, а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар і сплатити за нього певну грошову суму. У таблиці 2.2 наведено кореспонденція рахунків та відображення в обліку.

Таблиця 2.2

Відображення операцій в обліку

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.	Документ
1	2	3	4	5	6	7
1.	02.08.	Надійшли товари від постачальника (ТзОВ «УФК-Захід» - лимон)	281	631	1951,56	Прихідна накладна (додаток 18)
2.	02.08.	Відображено податковий кредит з ПДВ	6415	631	325,26	Податкова накладна (додаток 19)
3.	02.08.	Реалізовано товари покупцю (ТзОВ «Сушия» - лимон)	361	702	242,93	Видаткова накладна (додаток 11)
4.	02.08.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	702	6415	40,49	Податкова накладна (додаток 13)

1	2	3	4	5	6	7
5.	02.08.	Відображено собівартість реалізованих товарів (лимон)	902	281	144,60	Журнал проводок (додаток 17)
6.	13.08.	Оплачено за товари постачальнику (ТзОВ «Уфк-Захід»)	631	311	10000,00	Банківська виписка (додаток 15)
7.	22.08.	Надійшла оплата від покупця (ТзОВ «Сушия»)	311	361	6140,62	Банківська виписка (додаток 16)

Синтетичний облік служить для здобуття сумарних відомостей про фінансово-господарську діяльність підприємства. Ведеться в розрізі синтетичних рахунків бухгалтерського обліку. Він має важливе значення, оскільки, дає можливість перевіряти взаємозв'язок всіх господарських операцій шляхом звірки синтетичного і аналітичного обліку, контролювати повноту і правильність їх віддзеркалення в обліку. Матеріали синтетичного обліку, як

зведеного обліку, використовуються для складання і перевірки звітності. На підприємстві за допомогою синтетичного обліку визначаються загальна наявність основних засобів, сировини і матеріалів, витрати на виробництво, стан розрахунків з покупцями і постачальниками [18].

Для детальної характеристики об'єктів бухгалтерського обліку використовуються аналітичні рахунки, в яких крім вартісного (грошового) вимірника використовуються натуральні й трудові вимірники. Усі господарські операції відображаються на синтетичних і аналітичних рахунках бухгалтерського обліку з використанням методу подвійного запису, тобто кожна операція водночас записується на двох взаємопов'язаних бухгалтерських рахунках в одній і тій же сумі – по дебету одного рахунка і по кредиту іншого. Ці записи дають змогу досягти рівності активу і пасиву бухгалтерського балансу.

Узагальнення інформації про розрахунки з покупцями за відвантажену продукцію на підприємстві відбувається на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» має такі субрахунки: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ» 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

2.2 Відображення поточної дебіторської заборгованості в облікових регістрах та фінансовій звітності підприємства

Найбільш поширеними класифікаційними ознаками поділу дебіторської заборгованості є:

1) за видами статей балансу: - заборгованість пов'язана з реалізацією продукції, робіт чи послуг; - векселя отримані; - за виданими авансами; - інша поточна дебіторська заборгованість:

2) щодо ступені вірогідності погашення: - підтверджена заборгованість; - сумнівна заборгованість; - безнадійна заборгованість;

3) за термінами погашення: - заборгованість, за якою термін оплати ще не настав; - заборгованість, яка не сплачена у встановлений термін; - заборгованість, за якою минув строк позовної давності

4) за забезпеченістю гарантіями: - забезпечена дебіторська заборгованість;
- не забезпечена дебіторська заборгованість;

5) за можливістю здійснення контролю: - контрольована дебіторська заборгованість; - неконтрольована дебіторська заборгованість.

6) за ліквідністю - високоліквідна дебіторська заборгованість; - середньоліквідна дебіторська заборгованість; - неліквідна дебіторська заборгованість;

7) за суб'єктами боргових відносин: - з фізичними особами; - з бюджетними організаціями; - з приватними підприємствами; - з іншими дебіторами;

8) за можливістю планування: - планована дебіторська заборгованість; - не планована дебіторська заборгованість;

9) за термінами утворення: - поточна дебіторська заборгованість; - середньострокова дебіторська заборгованість; - довгострокова дебіторська заборгованість.

Планом рахунків бухгалтерського обліку для дебіторської заборгованості призначено такі рахунки [19]:

34 «Короткострокові векселі одержані»;

36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»;

37 «Розрахунки з різними дебіторами»;

18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи».

За дебетом вищезазначених рахунків відображається виникнення (збільшення) довгострокової дебіторської заборгованості, а за кредитом – погашення (списання) дебіторської заборгованості.

Довгострокова дебіторська заборгованість, яка відображається на рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» має такі види: дебіторська заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду; довгострокові векселі одержані; інша довгострокова дебіторська заборгованість [20]. У таблиці 2.3 наведено кореспонденцію рахунків

Кореспонденція рахунків дебіторської заборгованості

№ пп	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Реалізована продукція покупцям	36	70
2	Відображено отримання іншого операційного доходу при: - реалізації інших оборотних активів; - від операційної оренди активів - від операційної курсової різниці, отриманої при перерахунку дебіторської заборгованості іноземних покупців	36	71.2 71.3 71.4
3	Отримання грошових коштів від покупців	30, 31	36
5	Отримання векселя в рахунок погашення заборгованості: - довгострокової; - короткострокової	18.2 34	36
6	Списання дебіторської заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів	38	36

Джерело: узагальнено автором

Слід також відмітити, що згідно з концепцією управління величиною дебіторської заборгованості її необхідно поділяти на монетарну і немонетарну. Важлива роль такого поділу полягає в тому, що використання різних методів оцінки активів дозволяє впливати на вартість суб'єкта господарювання на ринку. Наприклад, якщо власники хочуть продати підприємство, а покупці його придбавають через наявність доступу до природних ресурсів, наявність певної унікальної технології або з метою розширення його подальшої господарської діяльності, то таких покупців насамперед буде цікавити наявність немонетарних активів (в тому числі і точки зору дебіторської заборгованості [21]). Якщо ж покупців підприємства буде цікавити наявність монетарних активів, які реально швидко конвертувати в грошові, та їх цікавитиме, перш за все, наявність монетарних активів (в тому числі і точки зору дебіторської заборгованості). Тобто інформація про монетарні та немонетарні активи відіграє важливу роль для управління грошово-ресурсним потенціалом суб'єкта господарювання [22].

Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» передбачає спрощення бухгалтерського обліку і скорочення кількості форм фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва.

ТОВ «Марінерус» складає і подає таку звітність:

1. Фінансова:

- Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва у складі баланс ф. №1-м та звіт про фінансові результати ф. №2-м

2. Податкова:

- Податкова декларація з податку на додану вартість
- Податкова декларація з податку на прибуток підприємства
- Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку ф. №1ДФ
- Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів ф. №Д4 (місячна)

3. Статистична:

- Звіт про продаж і запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі ф. №1-опт (річна)

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємств за звітний період.

Способи нарахування резерву Обов'язковість створення резерву встановлено П(с)БО 10, який не лише визначає методологію формування резерву, а й містить у додатках приклади. Нарахований резерв зменшує в балансі активи підприємства на суму дебіторської заборгованості, яку підприємство визнає сумнівною. Це дає змогу користувачам фінансової звітності одержати реальну картину, а власникам підприємств не дасть можливості ввести в оману потенційних інвесторів. Інші цілі шляхом нарахування резерву не досягаються,

на суму податків величина резерву не впливає. Для визначення величини резерву сумнівних боргів згідно з п. 8 ПБО 10 передбачено використання одного з методів: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості або коефіцієнта сумнівності. Величина резерву за методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів [23].

Приклад визначення величини резерву сумнівних боргів

Місяць	Фактично списано безнадійної дебіторської заборгованості* (грн.)			Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього місяця* (грн.)		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
1	2	3	4	5	6	7
Липень	600	800	950	20000	18000	17000
Серпень	-	400	700	22000	12000	14000
Вересень	750	500	-	15000	13000	14500
Жовтень	300	-	770	16000	12000	11000
Листопад	-	650	-	18000	11500	13000
Грудень	550	850	1400	17000	14000	16000
РАЗОМ	2200	3200	3820	X	X	X

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт сумнівності (Кс) відповідної групи дебіторської заборгованості може визначатися за такою формулою:

$$Kc = (\sum B_{zn} : D_{zn}) : I,$$

де B_{zn} - фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи за n -ний місяць обраного для спостереження періоду;

D_{zn} - дебіторська заборгованість відповідної групи на кінець n -ного місяця обраного для спостереження періоду;

I - кількість місяців в обраному для спостереження періоді.

Коефіцієнт сумнівності відповідної групи дебіторської заборгованості становить:

першої - $(600 : 20000 + 750 : 15000 + 300 : 16000 + 550 : 17000) : 6 = 0,022$ (2,2 %);

другої - $(800 : 18000 + 400 : 12000 + 500 : 13000 + 650 : 11500 + 850 : 14000) : 6 = 0,039$ (3,9 %);

третьої - $(950 : 17000 + 700 : 14000 + 770 : 11000 + 1400 : 16000) : 6 = 0,044$ (4,4 %).

Величина резерву сумнівних боргів на кінець звітної періоду поточного року має становити:

$$17000 \cdot 0,022 + 14000 \cdot 0,039 + 16000 \cdot 0,044 = 1624.$$

Протягом наступного звітної року списання безнадійної дебіторської заборгованості здійснюється в такий спосіб: сума в межах сформованого резерву списується за рахунок резерву; сума перевищення заборгованості над сумою

резерву - за рахунок джерела нарахування резерву, тобто до складу інших операційних витрат.

Приклад 1. Резерв сумнівних боргів на початок року становив 160 тис. грн. У звітному році списано дебіторську заборгованість після закінчення строку позовної давності в сумі 90 тис. грн. (табл. 1).

Таблиця 1.

Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, тис. грн.
	Дт	Кт	
Списано безнадійну заборгованість за рахунок резерву сумнівних боргів	38	361	90

Таким чином, залишок резерву сумнівних боргів до нарахування резерву на кінець поточного року становить 70 тис. грн. (160 - 90).

Приклад 2. Резерв сумнівних боргів на початок року становив 160 тис. грн. У звітному періоді списано дебіторську заборгованість після закінчення строку позовної давності в сумі 210 тис. грн. (табл. 2).

Таблиця 2.

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Суми, тис. грн.
		Дт	Кт	
1	Списано безнадійну заборгованість за рахунок резерву сумнівних боргів (у сумі заборгованості, але не більше СУМИ резерву)	38	377	160
2	Списано безнадійну заборгованість у сумі, що перевищує резерв сумнівних боргів 210 тис. фн. -160 тис. грн.	84,944	377	50

2.3 Удосконалення ведення обліку дебіторської заборгованості

Дослідженням проблем обліку дебіторської заборгованості займаються як зарубіжні вчені, так і вітчизняні науковці, зокрема: Коблянська О.І., Лагода Т.К., Самвонова С.О., Білик М.Ю., Дерев'янка О.Д., Басюк Т.Т., Матицина Н.А., Новікова Н.Н., Павленко О.А. та інші. Однак, нині існують багато недосліджених питань з даної теми і сучасні умови господарювання вимагають вирішення цілого ряду нерозв'язаних облікових проблем. Очевидно, що в сучасних умовах у процесі діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг тощо. У зв'язку з цим у нього виникає дебіторська заборгованість [24].

На нашу думку, управління дебіторською заборгованістю слід розглядати як процес планування, організації, координації, мотивації та контролю стану дебіторської заборгованості, який необхідний для досягнення цілей підприємства, іншими словами, як розробка відповідних управлінських рішень, що приймаються на різних стадіях формування та погашення дебіторської заборгованості.

Для управління дебіторською заборгованістю та зниження ризику її виникнення в ТОВ «Марінерус» потрібно використовувати такі заходи:

1) контроль за станом розрахунків з дебіторами для зменшення чи ліквідації простроченої заборгованості;

2) орієнтація на більшу кількість дебіторів для зменшення ризику несплати одним або кількома великими дебіторами;

3) відстеження співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства);

4) використання методу надання знижок за умови дострокового погашення заборгованості.

5) оцінка платоспроможності та ділової репутації дебіторів;

6) робота тільки за умови передоплати, якщо є невпевненість в погашенні дебіторської заборгованості;

7) лімітування дебіторської заборгованості, тобто встановлення максимальних сум кредитування контрагентів, наприклад, при продажу товарів в кредит;

8) ретельний юридичний аналіз договірної документації.

9) страхування ризиків (найпоширеніший спосіб);

Задля оперативної підготовки з найменшою трудомісткістю даних про дебіторську заборгованість за термінами погашення доцільно передбачити практичне застосування таких аналітичних рахунків:

361/1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками (термін погашення до 10 днів)»;

361/2 «Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками (термін погашення від 10 днів 30 днів)»;

361/3 «Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками (термін погашення від 30 днів 60 днів)»;

361/4 «Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками (термін погашення від 60 днів 180 днів)»;

361/5 «Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками (термін погашення від 180 днів 360 днів)».

Наведений набір аналітичних рахунків є прийнятним також для інших субрахунків синтетичного рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Для управління платоспроможністю суб'єкта господарювання цінною є інформація про види дебіторської заборгованості, що різняться за змістом виникнення, здатністю до монетаризації, ймовірністю погашення, можливостями управління [25]. Таблиця 2.4 приклад використання застосованих аналітичних рахунків.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями і замовниками

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	дебет	кредит
Реалізовано готову продукцію вітчизняним покупцям (термін погашення заборгованості становить 30 днів)	361/2/1	701
Віднесено заборгованість покупців, за якої відбулося прострочення платежу до сумнівної заборгованості	361/3/2	361/2/1
Застосовано негрошові методи інкасації до ідентифікованої сумнівної дебіторської заборгованості	10; 182; 20; 28; 34; 377; 63; 685	361/3/2
Віднесено сумнівну заборгованість покупців до безнадійної дебіторської заборгованості	361/5/3	361/3/2
Списано безнадійну дебіторську заборгованість	944; 38	361/5/3

Висновки до розділу 2

В результаті виконання даної дипломної роботи було досліджено теоретичні і практичні аспекти організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості за товари.

Об'єктом дослідження виступає фінансового-господарська діяльність ТОВ «Марінерус». Оскільки, на сьогоднішній день, облік дебіторської заборгованості за товари є одним з найбільш складних і суперечливих питань фінансового обліку, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів, то необхідність теоретичного обґрунтування і розробки практичних рекомендацій щодо її обліку обумовили вибір теми дипломної роботи.

У першому розділі ми обґрунтували поняття дебіторської заборгованості та порівняли думки різних авторів щодо її економічного змісту. Також представили класифікацію дебіторської заборгованості, методи її оцінки та визнання. В процесі опрацювання матеріалу дійшли до висновку, що серед науковців відсутня єдність поглядів щодо класифікації дебіторської заборгованості.

В другому розділі дипломної роботи описується організація облікового процесу на підприємстві в цілому та конкретно організація обліку дебіторської заборгованості за товари.

Проте на підприємстві відсутній графік документообороту, що є суттєвим недоліком в організації облікового процесу. Оскільки, нормальна робота підприємства можлива тільки за умови, що необхідна інформація, будьякий документ, можуть бути швидко знайдені. Підприємство застосовує комп'ютерну форму обліку, використовуючи для цього програму «Дебет +».

Комп'ютерна форма бухгалтерського обліку знижує трудомісткість обліку, підвищує достовірність і оперативність інформації, сприяє своєчасному наданню інформації для управління діяльністю підприємства і складання фінансової звітності. Порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської звітності в здійснюється відповідно до Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку.

Слід зазначити, що основними операціями, пов'язаними з організацією обліку дебіторської заборгованості, є відображення на рахунках бухгалтерського обліку процесів та оцінки заборгованості.

Таким чином, можна сказати, що саме політика управління дебіторською заборгованістю, яка представляє собою частину загальної політики управління оборотними активами і маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягів реалізації продукції, визначає ефективність роботи підприємства.

На нашу думку, це може призвести до таких наслідків:

- завищення оцінки дебіторської заборгованості у фінансовій звітності і, як наслідок цього, завищення оцінки активів балансу підприємства;
- порушення платіжної дисципліни;
- порушення строків позовної давності для повернення дебіторської заборгованості;
- збитки і погіршення фінансового стану внаслідок неотримання грошових коштів.

В якості вирішення поставлених проблем ми пропонуємо розробити звіт про стан розрахунків з дебіторами, в якому обов'язково повинні бути висвітлені наступні питання:

- фіксація дати виникнення і дати погашення дебіторської заборгованості за кожним контрагентом з метою подальшої її класифікації за строками непогашення;
- віднесення дебіторської заборгованості за певний період (на певну дату) до відповідної групи за строками непогашення.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТОВ «МАРІНЕРУС»

3.1 Мета, завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості

Мета аудиту — підтвердити правильність відображення в обліку та своєчасність розрахунків підприємств з покупцями і постачальниками, замовниками й підрядниками, бюджетом, державними цільовими фондами, іншими дебіторами й кредиторами.

Аудит розрахунків передбачає перевірку даних, відображених на рахунках і субрахунках бухгалтерського обліку:

- 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»,
- 371 «Розрахунки за виданими авансами»,
- 361 «Розрахунки з покупцями та замовниками»,
- 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»,
- 374 «Розрахунки за претензіями»,
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»,
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами»,
- 641 «Розрахунки за податками і платежами»,
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами і зборами»,
- 643 «Податкові зобов'язання»,
- 644 «Податковий кредит».

Для перевірки розрахункових операцій підприємства використовують різні методи. Аудитор проводить суцільну або вибіркочу інвентаризацію розрахунків. Метод аудиторської перевірки аудитор визначає залежно від кількості підприємств, що беруть участь у розрахунках. У практиці аудиту перевагу віддають вибіркочому способу [26].

Основні завдання аудиту (див. табл. 3.1):

- встановити дотримання вимог діючого законодавства щодо розрахунків з дебіторами;

- встановити законність виникнення дебіторської заборгованості підприємства;
- перевірити своєчасність погашення заборгованості;
- оцінити правильність синтетичного і аналітичного обліку розрахунків з дебіторами;
- перевірити наявність і правильність оформлення первинних документів що підтверджують факт виникнення чи погашення дебіторської заборгованості;
- перевірити правильність оцінки дебіторської заборгованості та розрахунку величини резерву сумнівних боргів;

Таблиця 3.1

Загальні завдання аудиту

Загальні завдання аудиту	Конкретні завдання аудиту
Наявність	Перевірка того, що товари та послуги, відображені на рахунках, представляють собою повний перелік товарів та послуг, якими володіє/виконує підприємство або ці активи знаходяться у наявності, дорозі, на відповідальному зберіганні.
Права і зобов'язання	Перевірка документів, які підтверджують право власності підприємства на товари, здійснення робіт, надання послуг (перевірка договорів постачання, платіжних документів, документів на оприбуткування товарів, крім того вивчення Статуту підприємства, в якому вказуються види послуг/робіт, які надаються/виконуються підприємством).
Оцінка	Перевірка правильності визначення первісної вартості за товари, роботи, послуги, а також ринкової вартості; перевірка вартості товарів, робіт, послуг при можливому застосуванні знижок; перевірка чистої вартості реалізації придбаних товарів; перевірка правильності обчислення націнок.
Факт події	Перевірка первинної документації, що підтверджує факт здійснення операції (рахунок, рахунок-фактура, накладна, податкова накладна, товарно-транспортна накладна, договір купівлі-продажу, договір про виконання робіт/надання послуг, зовнішньоекономічний контракт, виписки банку, закупівельний акт, акт виконання робіт, акт надання послуг).

Повнота обліку	Перевірка повноти обліку в первинних документах, реєстрах (оборотно-сальдова відомість по рахунках 28,36,30,311,641, Журнал 1 Відомість 3.1., Головна книга по рахункам).
Подання і розкриття у звітності	Перевірка правильності відображення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у звітності: Баланс ф.№1, Примітки ф.№5.

Джерелами інформації для аудиту зобов'язань і дебіторської заборгованості є [27]:

1. Наказ про облікову політику підприємства.
2. Реєстраційні документи платників податків, обов'язкових внесків із соціального страхування та інших обов'язкових платежів.
3. Установчі документи, реєстри акціонерів, учасників, документи (протоколи тощо) загальних зборів акціонерів, засновників, учасників.
4. Кредитні договори з банками.
5. Векселі, облігації та документи про їх використання.
6. Договори на цільове фінансування та цільове надходження коштів.
7. Документи оформлення відстрочених податкових та інших зобов'язань і дебіторської заборгованості.
8. Регістри аналітичного і синтетичного обліку, первинні бухгалтерські документи.
9. Договори оренди, договори з постачальниками (договори поставок) та договори з підрядчиками (підрядні договори на виконання будівельних, монтажних робіт та надання різних послуг, договори з покупцями та замовниками, договори з навчальними закладами, договори з наймачами квартир, договори з батьками дітей за відвідання дитячих закладів та інші договори).
10. Форми фінансової і податкової звітності.
11. П(С)БО 11 «Зобов'язання».
12. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».
13. Матеріали інвентаризацій розрахунків.

14. Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, і розрахунків. До джерел інформації для перевірки заборгованості слід також відносити: договори постачання продукції (робіт, послуг), акти звіряння розрахунків, протоколи про залік взаємних вимог, акти інвентаризації розрахунків, векселі, копії платіжних документів, книга придбання, книга продажу, облікові регістри (відомості, журнали, машинограми), Головна книга, звітність, а також первинні документи й облікові регістри з обліку розрахунків із постачальниками, різноманітними кредиторами, розрахунки за претензіями, відшкодування матеріального збитку.

3.2 Методика аудиту дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги), та й інші види дебіторської заборгованості істотно погіршують фінансовий стан суб'єктів господарювання, оскільки така заборгованість є іммобілізацією грошових засобів, вилучення їх з господарського обороту, що приводить до зниження фінансового результату діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість, за якою минув термін позовної давності, підлягає віднесенню на витрати підприємства [28].

На першому етапі аудиторської перевірки дебіторської заборгованості здійснюється розрахунок гранично допустимої величини дебіторської заборгованості, тобто такого обсягу дебіторської заборгованості, який не веде підприємство до погіршення його фінансового стану. Аудитор повинен перевірити первинні документи, які підтверджують виникнення дебіторської заборгованості: договори, накладні, рахунки-фактури, касові та банківські документи, векселі.

Обов'язковій перевірці підлягають всі розрахункові документи, які відносяться до дебіторської заборгованості, яка перевищує гранично допустимий рівень. Вважаємо, що за всіма іншими розрахунковими документами також потрібно провести контрольну перевірку, проте лише за методом випадкового

відбору. Величина такого відбору не повинна бути меншою за 10%, що забезпечить зменшення похибки вибірки.

У процесі перевірки реальності сум дебіторської заборгованості важливо детально перевірити (усі або вибірково) наявні первинні документи, які підтверджують виникнення дебіторської заборгованості, що викликає сумніви. Доцільно також перевірити законність розрахункових операцій. Також при аудиті дебіторської заборгованості проводиться аналіз за її видами, термінами виникнення, величиною та дебіторами. У процесі аналізу визначається структура загального обсягу дебіторської заборгованості в розрізі контрагентів, інтервалів у днях, наприклад, питома вага дебіторської заборгованості терміном до 10 днів, від 10 до 20 днів, від 20 до 30 днів і так далі [29].

При цьому визначаються та аналізуються причини, що зумовили виникнення безнадійної дебіторської заборгованості та спричинили неефективне використання оборотного капіталу підприємства. Слід відмітити, що податковий та бухгалтерський облік безнадійної дебіторської заборгованості відрізняється, що пов'язано з регулюванням такої заборгованості різними документами: в податковому обліку – Податковим кодексом України; в бухгалтерському обліку – П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (рис. 3.1).

Якщо термін заборгованості з реалізації починає зростати, а розподіл дебіторської заборгованості за термінами погашення свідчить про збільшення питомої ваги простроченої дебіторської заборгованості, то підприємству потрібно ставити питання про перегляд своєї кредитної політики. В іншому випадку підприємство ризикує втратити власну платоспроможність. Наступним етапом є розподіл сум дебіторської заборгованості на нормальну (або, іншими словами, оптимальну), сумнівну, прострочену і безнадійну.

Для кожного з цих видів дебіторської заборгованості здійснюється перевірка реальності їхніх сум. Реальність кожної суми дебіторської заборгованості має бути підтверджена як первинними документами, так і актами звірок взаємних розрахунків. У зв'язку з цим підприємства повинні проводити інвентаризацію усіх своїх розрахунків. Інвентаризація не повинна обмежуватися лише проведенням перед поданням річної бухгалтерської звітності, як цього

вимагає законодавство. Вона повинна давати відповіді на такі питання: яка є сума неузгодженої дебіторської заборгованості, які суми безнадійних боргів та сумнівної заборгованості, чи є такі суми заборгованості, за якими минув термін позовної давності [30].

Підприємство за результатами інвентаризації повинно отримати інформацію про найменування та адреси дебіторів, суми їхніх заборгованостей, з якого часу та на підставі чого вони утворилися. Також потрібно з'ясувати, з вини яких посадових осіб виникла дебіторська заборгованість, за якими минув термін позовної давності, чи нема в цьому випадку зловживань. У таблиці 3.2 наведено відомості перевірки

Рис. 3.1 Критерії віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної

Джерело: сформовано автором

**Відомість перевірки співставленості даних реєстрів з обліку
дебіторської заборгованості та Головної книги за рахунками 18
«Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», 36
«Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними
дебіторами»**

№	Зміст операції	Згідно бухгалтерського обліку						Відхилення зафіксовані аудитором	
		За журналом №3			За даними головної книги				
		Д	К	Сума	Д	К	Сума		
1									
2									
3									

Далі аудитор значну увагу повинен приділити перевірці правильності нарахування резерву сумнівних боргів. Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги повинна відображатись у балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто за реальною сумою заборгованості, які суб'єкт господарювання може реально отримати. Аудитору слід пам'ятати, що згідно з П(С)БО 10 величина резерву сумнівних боргів може визначатися або за застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості, або з використанням коефіцієнта сумнівності, який розраховується за одним з наведених у цьому стандарті способом (класифікації такої заборгованості за термінами її непогашення; визначення у чистому доході питомої ваги безнадійної заборгованості; визначення середньої питомої ваги списаної дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні роки. Досліджуване підприємство, порушуючи методику обліку, передбачену П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», не визначає резерву сумнівних боргів та показує дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за первісною вартістю, чим завищує свої активи [31]. При аудиту заборгованості за товари, роботи, послуги також

необхідно 38 врахувати надані покупцям знижки, а також наявні повернення покупцями раніше придбаної продукції (робіт, послуг).

Щодо аудиту розрахунків з підзвітними особами, то тут необхідно здійснити перевірку дотримання в бухгалтерському обліку методичних засад формування інформації про витрати підзвітних осіб, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. При цьому аудитор повинен приділити значну увагу стану внутрішнього контролю на підприємстві, який може надавати інформацію про те, що несумісні обов'язки розподілені між працівниками; всі операції за розрахунками з підзвітними особами контролюються належним чином; всі операції з підзвітними особами відповідним чином відображаються в обліку.

Основними порушеннями в обліку розрахунків з підзвітними особами можуть бути:

- помилки при оформленні первинних документів щодо розрахунків з підзвітними особами;
- видача коштів працівникам, які не відзвітувалися про попередньо отримані суми коштів;
- помилки при відображенні кореспонденції рахунків;
- несвоєчасне подання звітів підзвітними особами;
- використання коштів не по цільовому призначенню;
- порушення синтетичного та аналітичного обліку таких операцій

Наступним етапом аудиторської перевірки дебіторської заборгованості є перевірка правильності розрахунків за дебіторською заборгованістю. Поряд з перевіркою своєчасності надходження активів від дебітора в якості оплати заборгованості, слід встановити способи її оплати. У цьому випадку необхідно виявити, чи проводяться розрахунки готівкою, в безготівковій формі, вексями чи застосовуються бартерні операції і розрахунки іншими товарноматеріальними цінностями. Якщо на підприємстві практикується проведення розрахунків вексями, то аудиторіві необхідно звернути увагу на аналітичний та синтетичний облік за рахунком 34 «Короткострокові векселі одержані», що дасть змогу одержання інформації щодо дебіторської заборгованості за 39 виданими

векселями, термін оплати яких не настав, і за векселями із протермінованою сплатою. Наступним кроком аудитора є зіставлення даних Головної книги з даними фінансової звітності. Більшість інформації про дебіторську заборгованість знаходиться в розділі 2 активу Балансу (Звіту про фінансовий стан) «Оборотні активи» [32].

Окрім того аудитор повинен перевірити, чи відображається належним чином інформація про дебіторську заборгованість у Примітках до річної фінансової звітності. Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» у формі звітності № 5 повинна відображатись така інформація про дебіторську заборгованість: список дебіторів та суми довготермінової дебіторської заборгованості, перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньогрупового сальдо такої заборгованості; метод нарахування величини резерву сумнівних боргів; залишок, утворення та використання у звітному періоді резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості; структура і суми статті Балансу (Звіту про фінансовий стан) «інша дебіторська заборгованість». величина поточної дебіторської заборгованості за продукцію (роботи, послуги) в розрізі її класифікації за термінами непогашення. Проведення аудиту дебіторської заборгованості за вищенаведеною схемою дозволить провести перевірку обґрунтованості відображення в обліку та фінансовій звітності такої заборгованості та її відповідність Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку при оптимальних затратах робочого часу. У таблиці 3.3 наведено перелік інформації для отримання аудитором

Таблиця 3.3

Перелік інформації, що належить до отримання при перевірці дебіторської заборгованості за товари роботи послуги

№ з/п	Перелік необхідних даних	Інформація по підприємству	Джерело інформації
1	Перелік видів або категорій продукції, яка реалізується в кредит; встановлення обороту по кожному виду		

2	Перелік видів робіт або послуг, що надається підприємством (чи надаються підприємству)		
3	Кількість та адреси центрів (пунктів) по відвантаженню товарів		
4	Список основних покупців (у порядку зменшення обсягу придбаних товарів)		
5	Характеристика клієнтів (придбання товарів з метою продажу, для власних потреб, оптом, в роздріб, на експорт та ін.)		
6	Встановлення списку контрагентів по наданню послуг чи виконанню робіт		
7	Обсяг реалізації та виставлених рахунків. Всього : _____. У тому числі: <ul style="list-style-type: none"> • передплата • оплата готівкою або чеком • продаж в кредит оформлення векселями		
8	Торгівельна та фінансова політика підприємства: <ul style="list-style-type: none"> - спосіб реалізації товарів/послуг; - система реклами; - тарифна цінова політика - надання відстрочки платежів та знижок; - визначення безнадійних та сумнівних боргів. 		
9	Наявність відшкодувань за невчасно, чи неякісно виконаних робіт/наданих послуг		
10	Елементи системи внутрішнього контролю за станом дебіторської заборгованості		

Типові та можливі порушення обліку дебіторської заборгованості. До типових та можливих порушень по операціях з обліку дебіторської заборгованості слід віднести:

- незадовільне оформлення первинних документів (застосування нетипових чи недоречних форм, відсутність підписів, печаток, не заповнення всіх необхідних реквізитів);
- неправильне оформлення або відсутність договорів, що стали підставою відвантаження готової продукції, товарів, здійснення робіт, надання послуг тощо і виникнення дебіторської заборгованості;
- безпідставне визнання доходів організації;
- неправильна класифікація сум дебіторської заборгованості на довгострокову та короткострокову;
- зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості невідповідних дебіторів;
- відображення дебіторської заборгованості на фіктивних рахунках неіснуючих клієнтів або за фіктивними нетоварними операціями;
- списання нестач і крадіжок за рахунок збільшення дебіторської заборгованості;
- неправильне відображення бартерних операцій;
- не взаємозакриття авансів отриманих відповідними сумами щодо списання визнаної дебіторської заборгованості;

3.3 Удосконалення аудиту дебіторської заборгованості

Організація аудиту та якісне його здійснення щодо визнання дебіторської заборгованості активами, організації бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, її оцінки на дату фінансової звітності є необхідною умовою для забезпечення ефективної діяльності та потребує визначення єдиної методики її проведення. Методологічне забезпечення аудиту дебіторської заборгованості на сьогоднішній час недостатньо розроблено та є актуальним для здійснення аудиторських процедур відповідно до критеріїв якості та їх документального оформлення. Документальне оформлення аудиторського процесу та аудиторських процедур, яке є одним із головних компонентів методологічного забезпечення, потребує подальших досліджень, враховуючи їх недостатність (табл 3.4).

Запропоновано план аудиторської перевірки дебіторської заборгованості

№ 1	Етап перевірки 2	Мета 3	Завдання 4	Оформленні документи 5
1.	Організаційний	- призначення відповідальних за проведення перевірки; - організаційно-методичне забезпечення аудиту	- призначити відповідальних; - визначити стратегію перевірки; - провести оцінку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості; - скласти програму аудиту	План аудиту. Тест оцінки системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості. Програма аудиту
3.	Фактичний	- отримати достовірні докази щодо відповідності даних бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості фактичній заборгованості	- нагляд за проведенням інвентаризації, або - вивчення документів результатів попередніх інвентаризацій	Робочий документ аудитора
2.	Основний	- визначення методики якісного виконання аудиторських процедур	- виконати аудиторські процедури відповідно до програми аудиторської перевірки; - результати перевірки оформити робочими документами	Робочі документи аудитора на виконанні аудиторських процедур
3.	Узагальнення результатів	- надати інформацію управлінському персоналу про результати перевірки	- провести аналіз виявлених порушень, помилок; - оформити підсумкові документи; - надати рекомендації щодо усунення виявлених порушень; - надати звіт про виконання аудиторської перевірки	Підсумкові аудиторські документи; - аудиторський звіт; - пропозиції щодо усуненню виявлених порушень

Для досягнення впевненості аудитору необхідно визначити методику організації аудиторської перевірки та отримати достатні аудиторські докази. Методика організації передбачає документальне оформлення процесу аудиторської перевірки. Отже, документальне оформлення аудиторської перевірки є незаперечливим фактом, що підтверджується й наявністю спеціального МСА 230 "Документація". Важливого значення набуває визначення та класифікація документації для організації перевірки. Науковці, використовуючи різні фактори, пропонують різні форми класифікації документації аудиту.

Для організації аудиторської перевірки визначено документи, які необхідно скласти на кожному етапі аудиторської перевірки. Методологічний підхід до проведення аудиту дебіторської заборгованості представлено у Програмі аудиту дебіторської заборгованості. Розроблений тест оцінки системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості. Розроблено форми робочих документів на аудиторські процедури відповідно до Програми аудиту. Запропоновано документи можуть бути використані у практичній діяльності суб'єктами аудиторської діяльності. У таблиці 3.5 наведено тест системи внутрішнього.

Тест системи внутрішнього контролю на підприємстві

№	Перелік питань	Варіанти відповіді		Інформація відсутня	Примітки
		ТАК (+)	НІ (-)		
1	2	3	4	5	6
1.	Чи здійснюється перевірка сум, зазначених у рахунках-фактурах на відвантаження продукції (робіт, послуг) відділом збуту?				
2.	Чи ведеться облік рахунків-фактур за послідовністю термінів їх сплати?				
3.	Чи класифікується дебіторська заборгованість за термінами її погашення?				
4.	Чи затверджений графік документообігу за операціями з дебіторською заборгованістю?				
5.	Чи проводять позапланові інвентаризації дебіторської заборгованості?				
6.	Чи проводиться інвентаризація дебіторської заборгованості перед складанням фінансової звітності?				
7.	Чи виявляються порушення в обліку дебіторської заборгованості в результаті проведених інвентаризацій?				
8.	Чи ведеться аналітичний облік заборгованості за термінами позовної давності?				
9.	Чи проводиться взаємозалік розрахунків у звітному періоді?				
10.	Чи визнається дебіторська активом при її виникненні відповідно до П(С)БО 10?				
11.	Чи визнається дебіторська заборгованість одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, торів, робіт, послуг?				
12.	Чи рзбігаються дані щодо аналітичного обліку заборгованості та синтетичного обліку?				
13.	Чи проводиться аналіз термінів погашення дебіторської заборгованості?				
14.	Чи проводиться аналіз сумнівної дебіторської заборгованості?				
15.	Чи змінювалися методи визначення резерву сумнівних боргів у звітному періоді?				
16.	Чи перевірявся бухгалтерський облік дебіторської заборгованості у звітному періоді: - головним бухгалтером; - системою внутрішнього контролю; - іншим контролюючим органом?				
17.	Чи проводиться перевірка правильності оформлення первинних документів?				
18.	Чи проводиться аналіз дебіторської заборгованості?				
19.	Аналіз дебіторської заборгованості проводить: - економічний відділ; - фінансовий відділ; - бухгалтерія				
20.	Чи проводилася у звітному періоді взаємоперевірки з дебіторами?				
21.	Чи складаються акти взаємоперевірок?				
22.	Чи трапляються помилки у відображенні дебіторської заборгованості: - в аналітичному обліку; - синтетичному обліку; - фінансовій звітності?				

Запропоновано форму робочого документа Підтвердження залишку заборгованості покупцями та замовниками

Таблиця 3.6

Дебітор	За даними обліку			За даними аудиту			
	Дата виникнення	Сума (грн)	Відповідно до акту звірки заборгованості. Сума (грн)	Підтвердження дебітором заборгованості методом зустрічної перевірки аудитором (Так (+), ні (-))	Дата виникнення	Сума (грн)	Відповідно до акту звірки заборгованості. Сума (грн)
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом:							
Відхилення:		Висновки аудитора:					
Гр.2-Гр.6							
Гр.3-Гр.7							
Гр.4-Гр.8							

Проблемними питаннями аудиту дебіторської заборгованості є: - відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі; - оцінка поточної дебіторської заборгованості; - відсутність наукових і практичних розробок щодо застосування в аудиті вітчизняних підприємств зарубіжних методик. Отже, проведення аудиту дебіторської заборгованості уможливорює виявляти і попереджати порушення у веденні обліку, що позитивно впливає на підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Таким чином, зважаючи на викладене вище, власникам вітчизняних підприємств необхідно проводити аудит дебіторської заборгованості як для впевненості у правильності та законності її формування, так і для захисту інтересів виробника від клієнтів-неплатників та інвестиційної привабливості

Висновки до розділу 3

Метою обліку дебіторської заборгованості є надання користувачам інформації про види та строки погашення заборгованості для її аналізу, який передбачає визначення складу і структури заборгованості та її зміни в динаміці, встановлення реальності та ймовірності погашення заборгованості, визначення показників оборотності заборгованості та її впливу на фінансовий стан з метою розробки заходів щодо оптимізації її величини.

Відповідно до мети впливають такі завдання: - правильне списання заборгованості, строк позовної давності якої минув; - відображення в обліку дебіторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації; - створення резерву сумнівних боргів: методи створення, розрахунок коефіцієнта сумнівності; - списання безнадійної заборгованості; - синтетичний та аналітичний облік розрахунків з дебіторами; - оформлення і відображення в обліку заборгованості за виданими авансами, пред'явленими претензіями. До головних проблем бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості можна віднести такі: а) якість змісту бухгалтерських записів, що визначається в процесі визнання і оцінювання дебіторської заборгованості; б) відсутність наукових і практичних розробок можливих форм бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, що забезпечило б надання якісної бухгалтерської інформації про розрахунки з дебіторами різним користувачам.

Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за 50 борговими правами (з дебіторами).

ВИСНОВКИ

Дослідивши економічну сутність дебіторської заборгованості, методика її обліку а також відображення інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності можна зробити такі висновки: 1. Дебіторська заборгованість – це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства.

На нашу думку, наведене визначення відображає реальний стан дебіторської заборгованості. Однак, слід зазначити, що дебіторська заборгованість не може бути представлена адекватно реальному стану, бо може бути непогашеною повністю і в визначений термін, а резервування можливих втрат тим більше не відзначається точністю.

Поділ дебіторської заборгованості за вітчизняним досвідом орієнтується на жорстко регульовану економіку та не в повній мірі враховує вимоги ринкової економіки. Тому із розширенням міжнародних відносин і переходом на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності під час вирішення питання щодо групування заборгованості потрібно враховувати досвід зарубіжних країн. Підприємству не доцільно класифікувати дебіторську заборгованість за всіма відомими класифікаційними ознаками, оскільки це вимагатиме значних затрат часу на їх формування. Необхідно вибрати ті критерії поділу, які необхідні конкретному підприємству для прийняття відповідних рішень.

Дебіторську заборгованість запропоновано поділяти за такими критеріями:

- 1) за видами статей балансу;
- 2) щодо ступені вірогідності погашення;
- 3) за термінами погашення;
- 4) за забезпеченістю гарантіями;
- 5) за можливістю здійснення контролю;
- 6) за ліквідністю;
- 7) за суб'єктами боргових відносин;
- 8) за можливістю планування;
- 9) за термінами утворення.

4. Дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями та замовниками виникає в результаті реалізації продукції (робіт, послуг). Розрахунковим взаємовідносинам між покупцем і продавцем, як правило, передують укладення договорів купівлі-продажу. На нашу думку, у договорах 41 необхідно обов'язково передбачати штрафні санкції за несвоєчасну сплату покупцем коштів за отримані продукцію (товари, роботи, послуги), які повинні компенсувати рівень знеціненості грошей у часі (тобто враховувати рівень інфляції).

Такі умови сприятимуть, з одного боку, своєчасності оплати дебіторами вартості отриманої продукції (робіт чи послуг), а у разі несвоєчасності погашення заборгованості – компенсують підприємству-продавцю втрату можливості використання коштів, які акумульовані в дебіторській заборгованості, для цілей господарської діяльності підприємства.

5. Субрахунки до рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» необхідно розширити та виокремити такі з них: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»; 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням»; 365 «Розрахунки за відстроченими платежами», 366 «Розрахунки за сумнівною заборгованістю покупців». На нововведеному субрахунку 365 «Розрахунки за відстроченими платежами» необхідно вести облік дебіторської заборгованості, за якою відстрочена сплата заборгованості для покупця. На субрахунку 366 «Розрахунки за сумнівною заборгованістю покупців» доцільно вести облік сум дебіторської заборгованості, щодо якої існує значний ризик несплати. До субрахунків 365 «Розрахунки за відстроченими платежами» та 366 «Розрахунки за сумнівною заборгованістю» необхідно відкривати аналітичні рахунки для відображення розрахунків з вітчизняними та іноземними покупцями. 6. Проведення аудиту дебіторської заборгованості за запропонованою схемою дозволить провести перевірку обґрунтованості відображення в обліку та фінансовій звітності такої заборгованості та її відповідність Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку при оптимальних затратах робочого часу аудитора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белова І.М. Роль обліку як функції системи управління підприємством [Тези] /Збірник матеріалів ІХ міжнародної науково-практичної конференції присвяченої пам'яті професора Г.Г. Кірейцева: «Розвиток бухгалтерського обліку : теорія, професія, між предметні зв'язки», м. Київ, 26 лютого 2015 року. –Київ, 2015. – С. 392-395.
2. Белова, Ірина. Історичний огляд правового забезпечення розвитку обліку та контролю [Текст] / Ірина Белова // Прикладна економіка - від теорії до практики : зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Ю. І. Гайда [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. – С. 9-13.
3. Белова І.М., Семенишена Н.В. Контент-аналіз дефініцій облікової політики інституційних одиниць та підходів до її формування [Текст] / Белова І.М., Семенишена Н.В. // Подільський вісник : сільське господарство, техніка. економіка. 2018. – Вип. 28. – С. 187–193.
4. Белова І.М., Семенишена Н.В. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку [Текст] / Белова І.М., Семенишена Н.В. //Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2018. – № 3-4. – С. 7–15.
5. Белова І.М., Дідоренко Т.В., Семенишена Н.В. Генезис холдингів та агрохолдингів в Україні як інституційних одиниць [Текст] / Белова І.М., Дідоренко Т.В., Семенишена Н.В. // Подільський вісник : сільське господарство, техніка, економіка. – 2019. – Вип. 30. – 84-93.
6. Бруханський, Руслан. Стратегічний облік : імплементація концепції бухгалтерського інжинірингу [Текст] / Руслан Бруханський // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : Вектор, 2016. - С. 60-63.
7. Бруханський, Р. Ф. Інструменти стратегічного управлінського обліку [Текст] / Р. Ф. Бруханський // Тези виступів Другої міжнародної

науковопрактичної конференції «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці». – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – С. 27-30.

8. Дідоренко, Тетяна. Бухгалтерський баланс як складова інформаційного забезпечення процесу прийняття економічних рішень [Текст] / Тетяна Дідоренко // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : Вектор, 2016. - С. 108-109.

9. Дехтяр, Ольга Трансформації професії бухгалтера в умовах розвитку «цифрової економіки» [Текст] / Ольга Дехтяр, Тетяна Дідоренко // Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - С. 274-276.

10. Жадько К. С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] / К. С. Жадько, В. В. Семенюта, Л. Ш. Олійник / Дніпропетровська держ. фінансова академія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 112 с. 13. Завитій, Ольга. Аудит операцій з грошовими коштами [Текст] / Ольга Завитій, Ілона Завитій // Прикладна економіка - від теорії до практики : зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Ю. І. Гайда [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. – С. 65-70.

11. Палюх, Микола Контрольна функція бухгалтерського обліку [Текст] / Микола Палюх // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. - С. 161-164.

12. Палюх, Микола. Роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством [Текст] / Микола Палюх // Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції

та інноваційного розвитку : зб. наук. праць всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю [м. Тернопіль, 30 берез. 2017 р.] / редкол. : Р. Ф. Бруханський, І. М. Белова, А. Гасьор [та ін.]. - Тернопіль : Крок, 2017. - С. 42-44

13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 № 996-XIV / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 33. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 56

17. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

18. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

19. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України 31.01.2000 № 20 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

20. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

21. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 № 353 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

22. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

23. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: наказ Держнагляддохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

24. Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів: наказ МНС України від 23.02.2006 № 98 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 44. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.

25. Про затвердження Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: наказ Міндоходів України від 09.09.2013 № 454 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

26. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість: наказ Міндоходів України від 13.11.13 № 678 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://minrd.gov.ua>.

27. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (форма N 1ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими

агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку: наказ Міндоходів 57 України від 21.01.2014 №49 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

28. Макаренко А. П., Ахмедова Д. В. Удосконалення аудиту короткострокової дебіторської заборгованості //Агросвіт. – 2018. – №. 2. – С. 45-51.

29. Вареник В. М., Лесінська В. Удосконалення внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві //Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2019. – С. 288-294.

30. Білозуб О. О. и др. Аудит дебіторської заборгованості: мета та завдання. – 2019.

31. Подмешальська Ю. В., Варварін Р. Ю. Внутрішній аудит як засіб удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості //Економіка і суспільство. – 2016. – №. 7. – С. 963-966.

32. Подмешальська Ю. В., Максимова К. С. Удосконалення методики аудиту дебіторської заборгованості //Агросвіт. – 2019. – №. 5. – С. 83-91.

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу бакалавра
студентки групи 071-18-1 спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Якубенко Валерії Вячеславівни

на тему
«Облік і аудит дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ
«Марінерус»)»

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних основ обліку дебіторської заборгованості, контролю за розрахунками установи, вивчення практики показників обліку та контролю в конкретній установі, закріплення і поглиблення знань, отриманих в процесі навчання, розробка шляхів удосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості.

Правильна організація розрахунків потребує дотримання фінансової дисципліни, своєчасних розрахунків, погашень заборгованостей за зобов'язаннями, своєчасного отримання коштів за реалізовані товари та контролю за існуючими дебіторськими зобов'язаннями. Порухення фінансової та розрахункової дисципліни призводить до неправильного визначення операцій, помилок у звітності, спотворення реальних даних, що часто стає причиною утворення та накопичення кредиторських та дебіторських зобов'язань. Саме тому тема представленої кваліфікаційної роботи є актуальною, а висвітлення і систематизація питань у напрямку вивчення практики показників обліку та аудиту в конкретній установі, закріплення і поглиблення знань, отриманих в процесі навчання, розробка шляхів удосконалення обліку і аудиту дебіторської заборгованості.

Тема кваліфікаційної роботи цілком відповідає її змісту та тексту і розкрита в повному обсязі. У кваліфікаційній роботі розглянуто сутність розрахунків з постачальниками та замовниками на підприємстві, в т.ч. визначено види та форми розрахунків з постачальниками і замовниками, що використовуються в Україні; досліджено нормативно-правове забезпечення організації обліку і аудиту з постачальниками та замовниками; надано фінансово-економічну характеристику базового підприємства та наведено

характеристику організації роботи відділу бухгалтерії, оцінено базові засади облікової політики підприємства; розглянуто сучасний стан організації обліку і аудиту розрахунків з постачальниками та замовниками на ТОВ «Марінерус».

Найбільший інтерес складають напрями вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та замовниками базового підприємства. Удосконалення підходів з ведення обліку дебіторської заборгованості, оцінки системи внутрішнього контролю на підприємстві та автоматизації усіх процесів.

Ці напрацювання і рекомендації забезпечують практичну значущість роботи та забезпечують отримання актуальної інформації про залишки товару на складі в «онлайн» режимі, оптимізують товарні потоки на складі; здійснюють контроль та оптимізацію роботи складського персоналу, забезпечують цілодобове оновлення актуальних даних про товари для потенційних замовників.

В цілому робота відповідає загальним вимогам до змісту та оформлення кваліфікаційних робіт бакалаврів. Робота написана економічно грамотно, тему повністю розкрито, наведені вдалі пропозиції та рекомендації. Достатньо ілюстрована таблицями і схемами.

Дипломна робота виконана на високому рівні, може бути допущена до захисту та заслуговує оцінки “_____”.

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(вчене звання, науковий ступінь)

Макурін Андрій Андрійович

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

(Дата)

(Підпис)